

Vlindersingel 220
NL-3544 VM Utrecht
+31 30 87 820 87
www.AeQui.nl
info@AeQui.nl

Bachelor Accountancy Hogeschool Rotterdam

***Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling
8 en 9 mei 2019***

Utrecht
Juli 2019
www.AeQui.nl
Evaluatiebureau voor het hoger onderwijs

Colofon

Instelling en opleiding

Hogeschool Rotterdam

Kralingse Zoom 91

3063 ND Rotterdam

Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: positief

Opleiding:	B Accountancy
Locatie:	Rotterdam
Variant:	Voltijd
Croho-nummer:	34406

Visitatiecommissie

dr. ir. Ab F. Groen, voorzitter

drs. C.J.W. Doesburg RA, deskundige

E. van Asselt AA-RA, deskundige

P. van Loon, student-lid

drs. T. Buising, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van

AeQui VBI

Vlindersingel 220

3544 VM Utrecht

www.AeQui.nl

Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	6
1. Beoogde leerresultaten	8
2. Onderwijsleeromgeving	11
3. Toetsing	16
4. Gerealiseerde leerresultaten	19
Bijlagen	23
Bijlage 1 Visitatiecommissie	24
Bijlage 2 Programma visitatie	25
Bijlage 3 Bestudeerde documenten	26

Samenvatting

Op 8 en 9 mei 2019 is de bacheloropleiding Accountancy van de Hogeschool Rotterdam gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **positief**, de opleiding voldoet aan alle standaarden. De voltijdse vierjarige opleiding Accountancy leidt studenten op die in staat is om in de nieuwe economie hun maatschappelijke rol te vervullen; een professional die maatschappelijk van toegevoegde waarde is en weet te blijven.

Beoogde leerresultaten

De commissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. Het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel Accountancy en de door de Commissie Eindtermen Accountancy geformuleerde eindtermen vormen samen de beoogde leerresultaten van de opleiding. De beoogde leerresultaten zijn wat betreft niveau en oriëntatie passend geconcretiseerd. Ook voldoen deze aan internationale eisen en zijn ze onderschreven door het beroepenveld. Alle in het beroeps- en opleidingsprofiel aan de bachelor AC opleiding toegewezen CEA eindtermen zijn in de opleiding geborgd. De commissie constateert dat de opleiding adequaat is afgestemd op de beroepspraktijk. De beroepenveldadvies-commissie bestaat echter vooral uit vertegenwoordigers van grote en middelgrote accountantskantoren; het MKB lijkt hierin minder vertegenwoordigd te zijn.

Onderwijsleeromgeving

De commissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De beoogde leerresultaten zijn vertaald in leerdoelen per cursus en project. In de opzet van het curriculum hebben de beroepstaken c.q. projecten een belangrijke rol. In de projecten, die ontleend zijn aan de beroepspraktijk, brengen studenten het geleerde integraal in de praktijk. Dit versterkt volgens de commissie de relatie tussen theorie en praktijk. De cursussen zijn ondersteunend aan de projecten. De commissie constateert dat het programma relevant en actueel is. De commissie ziet het kleinschalige karakter van de opleiding niet direct terug in de omvang van de klassen. Zij ziet dit echter wel in de benaderbaarheid van docenten, de dedicated begeleiding in de eerste twee jaar en de sfeer. Dit is tijdens de visitatie bevestigd door studenten, zij voelen zich gehoord en gezien door de opleiding. De opleiding zet sterk in

op de begeleiding van studenten. De opleiding sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten. De commissie stelt bovendien vast dat docenten deskundig en betrokken zijn.

Toetsing

De commissie concludeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De landelijke competenties en CEA eindtermen vormen de kapstok van het toetsstelsel. De opleiding heeft een bewuste keuze gemaakt om te werken met grotere onderwijseenheden en integratieve projecten. Dit is vertaald in het toetsstelsel, waar integratieve toetsing een belangrijke rol speelt. De opleiding weet daarin een passende balans te vinden tussen groeps- en individuele beoordeling. De bestudeerde toetsen zijn van voldoende niveau en reflecteren het integratieve karakter van de toetsing. De examencommissie geeft op adequate wijze vorm aan haar taak om de kwaliteit van toetsen te borgen en zich een eigenstandig oordeel te vormen over het eindniveau. Daartoe worden kalibratiesessies belegd, steekproefsgewijs eindwerken bekeken en vindt uitwisseling met andere hogescholen plaats.

Gerealiseerde leerresultaten

De commissie stelt vast dat de opleiding de beoogde leerresultaten realiseert. Dit wordt vastgesteld met vier verschillende toetsvormen: de stage, de landelijke OAT, de cursus Fiscale Dienstverlening en het afstudeeronderzoek. Het afstudeerproces is degelijk opgezet en er zijn voldoende waarborgen voor het eindniveau. De commissie heeft vijftien afstudeerwerken, vijf stageverslagen en de toets van de cursus Fiscale Dienstverlening bestudeerd. De commissie stelt vast dat deze van voldoende niveau zijn. Het is de commissie opgevallen dat de afstudeerwerken die niet over de administratieve organisatie gaan, behoorlijk complex en niet altijd goed

afgebakend zijn. De commissie vraagt zich af of daarbij de criteria voor de onderzoeksopzet voldoende afgebakend zijn voor de student en wat de invloed van de opdrachtgever is hierop. Alumni weten hun weg te vinden in het werkveld en relevante vervolgopleidingen. De commissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

Aanbevelingen

Met het oog op de toekomst geeft de commissie volgende suggesties ter overweging:

- Het is de commissie opgevallen dat de opleiding in verhouding meer tijd aan de CEA eindtermen besteedt dan op grond van het in 2017 structureel gewijzigde beroeps- en opleidingsprofiel nodig is. Zij raadt de opleiding aan te onderzoeken of deze extra tijd c.q. ruimte besteed kan worden aan het versterken van de eigen profilering in de beoogde leerresultaten.
- De commissie daagt de opleiding uit in het derde en vierde jaar meer invulling te geven aan de individuele begeleidingsgesprekken, zeker daar waar het goed gaat met de studenten.
- De commissie raadt de opleiding aan meer externe opdrachtgevers te betrekken bij de projecten.
- De commissie raadt de opleiding aan actief aan studenten terug te koppelen tot welke acties de adviezen van de opleidingscommissie leiden.
- Het onderzoeksontwerp wordt nu goedgekeurd door de afstudeerbegeleider; de commissie raadt de opleiding aan dit te verbreden en hierin bijvoorbeeld de afstudeerprogramma-commissie een rol te geven.

Alle standaarden van het NVAO kader zijn positief beoordeeld. Op die grond geeft de visitatiecommissie een positief advies inzake accreditatie van de bacheloropleiding Accountancy van de Hogeschool Rotterdam.

Namens de voltallige visitatiecommissie,
Utrecht, juli 2019

Ab Groen
Voorzitter

Titia Busing
Secretaris

Inleiding

De bacheloropleiding Accountancy heeft de ambitie een nieuwe generatie van accountants op te leiden, 'De Nieuwe Accountant' (DNA), die in staat is om in de nieuwe economie zijn maatschappelijke rol te vervullen; een professional die maatschappelijk van toegevoegde waarde is en weet te blijven. De opleiding biedt een brede startkwalificatie voor een functie in de accountancysector en omvat tevens het bachelordeel van de opleiding tot de wettelijk beschermde titels accountant-administratieconsulent (AA) en registeraccountant (RA).

De instelling

De opleiding is onderdeel van het Instituut voor Financieel Management (IFM) van Hogeschool Rotterdam. De hogeschool wil 'studenten opleiden tot professionals die een waardevol lid zijn van de beroepsgroep waarvoor ze zijn opgeleid en van de maatschappij'. Het IFM heeft deze missie vertaald naar het streven om professionals op te leiden met de nodige vakmatige kennis en kunde, maar ook naar de vorming van jonge mensen die hun weg weten te vinden in de (financiële) sector en daarbij bewuste keuzes maken. Het IFM biedt onderwijs op het gebied van accountancy, finance & control, banking & insurance en tax law & economics.

Per 1 september 2019 zal IFM (en de bacheloropleiding Accountancy) deel uit gaan maken van HR Business School. In HR Business School zijn / worden alle economische instituten en bijbehorende opleidingen van de hogeschool ondergebracht.

De hogeschool kent een aantal kenniscentra waar onderzoeksactiviteiten worden uitgevoerd. Docenten van de opleiding Accountancy zijn verbonden aan het Kenniscentrum Business Innovatie. Dit kenniscentrum verricht onderzoek naar innovatie en economie en wil verdieping aanbrenge in thema's die in de toekomstige beroepspraktijk van studenten van belang zijn. De onderzoeksagenda van het kenniscentrum sluit aan bij de thema's van de metropoolregio Rotterdam Den Haag en van de betrokken opleidingen. Studenten kunnen onder andere via praktijkopdrachten en afstudeeropdrachten participeren in

onderzoeken. De resultaten van onderzoek vinden via de betrokken docenten, teamdagen en inspiratiesessies hun weg naar het onderwijs en de minoren.

De opleiding

De vierjarige bacheloropleiding Accountancy leidt studenten op voor een startkwalificatie in de accountancy sector. De opleiding hanteert het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel en de CEA eindtermen als uitgangspunt.

De opleiding kent, in tegenstelling tot veel andere accountancy opleidingen, geen gezamenlijke propedeuse met andere financieel georiënteerde opleidingen. Studenten starten vanaf het eerste moment binnen het vakgebied accountancy. De opleiding wil zich eveneens onderscheiden van andere opleidingen door haar pedagogisch didactische aanpak, waarvan inclusiviteit en differentiatie de belangrijkste uitgangspunten zijn.

De opleiding is opgebouwd rondom beroepstaken die vormgegeven zijn in projecten. In de eerste twee jaar staat elke periode een project centraal, waarbij de cursussen inhoudelijk ondersteunend zijn aan het project. In het derde jaar vindt naast de projecten de stage plaats en in het vierde jaar heeft de student mogelijkheden tot differentiatie in de vorm van een minor. Studenten worden gedurende de opleiding voorbereid op de landelijke overall toets (OAT), die in het vierde jaar plaats vindt. Het afstudeerprogramma omvat de stage, de overall toets, de cursus Fiscale Dienstverlening en het afstudeeronderzoek. De laatste drie onderdelen vinden plaats in het vierde jaar.

Hoewel het buiten de scope van het beoordelingskader valt, is het de commissie opgevallen dat het afstudeerrendement van de opleiding versterkt kan worden. Zij raadt de opleiding aan dit systematisch te onderzoeken. Ook is de uitval uit het eerste jaar in de afgelopen jaren toegenomen. Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat het ontbreken van een duidelijk beeld van het vakgebied een belangrijke oorzaak is van de uitval. Met behulp van het mbo-hbo doorstroomprogramma wil de opleiding meewerken aan een betere voorbereiding van mbo studenten op de opleiding (zie ook standaard 2).

De visitatie

Hogeschool Rotterdam heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven de onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de opleiding een onafhankelijke en ter zake

kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft op 8 en 9 mei 2019 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. De commissie heeft zich daarbij expliciet georiënteerd aan het cluster waarin deze opleiding geplaatst is. Dit is met het voltallig panel gedaan, tijdens het voorbereidend overleg, en afsluitend bij de oordeelsvorming. De hiertoe benodigde kennis was aanwezig in (een deel van) het panel.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in juni 2019 in concept toegestuurd aan de opleiding; de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

1. Beoogde leerresultaten

De commissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. Het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel Accountancy vormt samen met de door de Commissie Eindtermen Accountancy geformuleerde eindtermen de beoogde leerresultaten van de opleiding. De commissie stelt vast dat alle in het beroeps- en opleidingsprofiel aan de bachelor AC opleiding toegewezen CEA eindtermen (de zgn. Knip) in de opleiding geborgd zijn. Het is de commissie daarbij opgevallen dat de opleiding in verhouding meer tijd aan de CEA eindtermen besteedt dan op grond van het in 2017 structureel gewijzigde beroeps- en opleidingsprofiel noodzakelijk is. Zij raadt de opleiding aan te onderzoeken of deze extra tijd c.q. ruimte besteed kan worden aan het versterken van de eigen profilering in de beoogde leerresultaten. De commissie constateert dat de opleiding adequaat is afgestemd op de beroepspraktijk. De beroepenveldadvies-commissie bestaat echter vooral uit vertegenwoordigers van grote en middelgrote accountantskantoren; het MKB lijkt hierin minder vertegenwoordigd te zijn.

Bevindingen

De bacheloropleiding Accountancy heeft als missie 'het opleiden van een nieuwe generatie van accountants, De Nieuwe Accountant (DNA), die in staat is om in de nieuwe economie zijn maatschappelijke rol te vervullen; een professional die maatschappelijk van toegevoegde waarde is en weet te blijven'. De missie sluit aan bij de missie van de hogeschool, waarin gestreefd wordt naar het opleiden van professionals die van waarde kunnen zijn voor een specifieke beroepsgroep en de maatschappij.

De opleiding verzorgt een belangrijk deel van de common body of knowledge van de accountantsopleidingen (AA en RA), waaronder het bachelordeel van de opleiding tot de wettelijk beschermde titel accountant-administratieconsulent (AA), oriëntatie accountancy MKB. Om de opleidingen tot accountant-administratieconsulent (AA) of registeraccountant (RA) af te ronden, dienen studenten nog een vervolgopleiding te volgen.

Accountancy studenten worden opgeleid voor een breed scala aan functies, al dan niet afhankelijk van de gekozen oriëntatie, gevolgd door vervolgoopleidingen en werkervaring. Deze functies variëren van administratief dienstverlener voor het MKB tot (wettelijk) controleur van beurs-

genoteerde ondernemingen en van adviseur van het MKB tot intern accountant of overheidsaccountant. Na afronding van de bacheloropleiding kunnen afgestudeerden ingezet worden in de volle breedte van de accountancypraktijk en, afhankelijk van vervolgstudie, doorgroeien tot aan het niveau van controleleider / relatiebeheerder. Afgestudeerden kunnen werkzaamheden uitvoeren als het samenstellen van jaarrekeningen, inrichten van geautomatiseerde administratieve systemen, advisering op financieel, bedrijfseconomisch en fiscaal gebied en het op operationeel niveau uitvoeren van wettelijke controletaken.

De opleiding hanteert het landelijke Beroeps- en Opleidingsprofiel Accountancy (2017) en de in 2016 vastgestelde eindtermen door de Commissie Eindtermen Accountantsopleidingen (CEA) als uitgangspunt. Het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel is opgesteld door het AC scholen overleg, het samenwerkingsverband van de opleidingen Accountancy van bekostigde hogescholen en is vastgesteld door de Vereniging Hogescholen. Het beroeps- en opleidingsprofiel is mede gebaseerd op de CEA eindtermen en het beroepsprofiel van de Koninklijke Nederlandse Beroepsvereniging van Accountants (NBA) en is vastgesteld door het beroepenveld, de NBA en de CEA. Het profiel omvat vier beroepstaken: administratieve dienstverlening, fiscale dienstverlening, controle (assurance) en (bedrijfs-

economische) advisering. Deze zijn vertaald in zes competenties:

- Aanspreekpunt administratieve dienstverlening;
- Behartigen fiscale belangen cliënt;
- Algemene controle jaarrekening;
- Adviesbehoeften onderkennen, signaleren en vervullen;
- Adequaat functioneren binnen accountantskantoor en;
- Zichzelf voortdurend ontwikkelen als beroepsbeoefenaar.

De CEA eindtermen omvatten een *common body of knowledge* van 158 EC. Deze eindtermen gelden voor alle accountancy opleidingen en omvatten zowel generieke als vakinhoudelijke eindtermen. De CEA eindtermen omvatten voor alle hbo bachelor opleidingen Accountancy 140 EC van het programma. De kernvakken die deel uitmaken van de *common body of knowledge* (Audit & Assurance, Financial Accounting, Internal Control & Accounting Information Systems), worden op bachelorniveau afgerond met een landelijk examen, de overall toets (OAT). CEA heeft een wettelijke taak in het aanwijzen van opleidingen die het theoretische deel van de accountantsopleiding geheel of gedeeltelijk verzorgen en houdt toezicht op de realisatie van de eindtermen door de aangewezen opleidingen.

De opleiding geeft met behulp van dekkingsmatrices de relatie weer tussen de CEA eindtermen, de vier beroepstaken van het landelijk profiel, de Dublin descriptoren en de verschillende onderdelen van het programma.

Afstemming beroepspraktijk

De afstemming met de beroepspraktijk vindt op verschillende manieren plaats. De opleiding kent een beroepenveldadviescommissie die twee keer per jaar bijeenkomt en waarin werkveld en curriculumcommissie van de opleiding elkaar ontmoeten. Daarin wordt onder andere gesproken over de relevantie van het onderwijs, de borging van het eindniveau, het programma en het

gerealiseerde niveau in relatie tot de eisen die daar aan gesteld worden door de beroepspraktijk. De opleiding voert elke twee jaar een werkveldonderzoek uit waarin werkgevers van alumni bevraagd worden op de aansluiting tussen opleiding en beroepspraktijk. Dit is eveneens onderdeel van terugkerend alumni onderzoek. Daarnaast ontvangt de opleiding feedback van opdrachtgevers van stagiaires en afstudeerders. Docenten onderhouden contact met de beroepspraktijk middels de projecten, stages en afstudeeropdrachten van hun studenten.

Tijdens de visitatie heeft de commissie met verschillende vertegenwoordigers van het werkveld gesproken. Daarbij is naar voren gebracht dat thema's als de CEA eindtermen, data-analyse en de invulling van de projecten onderwerp van gesprek zijn in de beroepenveldadviescommissie. De impact van duurzaamheid op het vakgebied wordt door het werkveld en alumni als minder groot ervaren. Daarnaast is opgemerkt dat door de regulatie van de inhoud van de accountancy opleidingen door de CEA eindtermen en de OAT het onderscheid tussen de verschillende accountancy opleidingen minder expliciet is.

De leden van beroepenveldadviescommissie voelen zich gehoord door de opleiding.

Overwegingen

De commissie stelt vast dat de opleiding het landelijke vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel en de landelijk geldende CEA eindtermen hanteert als uitgangspunt voor de opleiding. Deze vormen tezamen de beoogde leerresultaten van de opleiding. De beoogde leerresultaten zijn wat betreft niveau en oriëntatie passend geconcretiseerd. Ook voldoen deze aan internationale eisen en zijn ze onderschreven door het beroepenveld.

De opleiding heeft middels een overzicht laten zien dat alle CEA eindtermen geborgd zijn in de opleiding. Op basis daarvan stelt de commissie vast dat op bachelorniveau adequaat invulling wordt gegeven aan de landelijk overeengekomen

common body of knowledge voor accountancy. Dit stelt alumni van de bacheloropleiding in staat door te stromen naar een relevante vervolgopleiding binnen het vakgebied.

Het is de commissie opgevallen dat de opleiding meer tijd (c.q. EC) aan de CEA eindtermen besteedt dan nodig is, 158 EC versus de vereiste 140 EC. De commissie wil de opleiding uitdagen te onderzoeken of de ruimte die hier ontstaat, benut kan worden voor het aanscherpen van de eigen profilering in de beoogde leerresultaten en het programma.

De commissie constateert dat de opleiding adequaat is afgestemd op de beroepspraktijk. De beroepenveldadviescommissie is betrokken en via onderzoeken wordt het werkveld bevraagd. Docenten hebben middels projecten, stages en afstudeeropdrachten contact met de beroepspraktijk. Het is de commissie opgevallen dat de beroepenveldadviescommissie vooral bestaat uit vertegenwoordigers van grote en middelgrote accountantskantoren; het MKB lijkt hierin minder vertegenwoordigd te zijn.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, stelt de commissie vast dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

2. Onderwijsleeromgeving

De commissie heeft vastgesteld dat de onderwijsleeromgeving studenten in staat stelt de beoogde leerresultaten te bereiken en dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De beoogde leerresultaten zijn vertaald in leerdoelen per cursus en project. In de opzet van het curriculum hebben de beroepstaken c.q. projecten een belangrijke rol. In elke periode werken studenten aan een project en zijn de cursussen inhoudelijk ondersteunend aan het project. De commissie constateert dat het programma relevant en actueel is. De commissie ziet het kleinschalige karakter van de opleiding niet direct terug in de omvang van de klassen. Zij ziet dit echter wel in de benaderbaarheid van docenten, de dedicated begeleiding in de eerste twee jaar en de sfeer. Dit is tijdens de visitatie bevestigd door studenten, zij voelen zich gehoord en gezien door de opleiding. De opleiding zet sterk in op de begeleiding van studenten. De commissie daagt de opleiding uit in het derde en vierde jaar meer invulling te geven aan de individuele gesprekken, zeker daar waar het goed gaat met de studenten. De opleiding sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten. De commissie stelt bovendien vast dat docenten deskundig en betrokken zijn.

Bevindingen

Programma

Het programma is gestructureerd in onderwijsperiodes van tien weken die elk bestaan uit zeven lesweken, twee toetsweken en een week voor het afronden van projecten en (externe) activiteiten.

In 2013 is de opleiding herzien, gericht op het realiseren van betekenisvol onderwijs waarin de beroepspraktijk in vorm en inhoud zichtbaar is. Concreet betekent dit dat studenten, binnen een beroepstaak, gezamenlijk werken aan een realistisch beroepsproduct. In elk jaar komen de vier eerder genoemde beroepstaken van het landelijk beroeps- en opleidingsprofiel (zie standaard 1) aan bod. De cursussen zijn georganiseerd rondom de beroepstaken c.q. projecten. In de eerste tweeëneenhalf jaar van de opleiding staan in elke periode één of twee beroepsproducten centraal. In het eerste jaar werken studenten door middel van drie samenstelprojecten en twee AO projecten aan beroepsproducten op het gebied van administratieve dienstverlening en assurance. De beroepsproducten omvatten eenvoudige jaarrekeningen, een ondernemingsplan en het verzorgen van een IB aangifte. Studenten volgen bovendien cursussen op het gebied van bedrijfsadministratie, bedrijfseconomie, Nederlands, Engels,

management, recht, algemene economie, IB-winst en OB en dergelijke.

In het tweede jaar werken studenten aan beroepsproducten als een (fiscale) jaarrekening, een controleprogramma en een adviesrapport. Twee projecten in het tweede jaar worden met EY uitgevoerd. Studenten maken in dit jaar bovendien kennis met data-analyse. In het tweede jaar volgen studenten onder andere cursussen op het gebied van organisatiekunde, regelgeving, sociaal- en arbeidsrecht, financiering, externe verslaggeving, administratieve organisatie en belastingrecht.

Het derde jaar omvat de meewerkstage (30 EC) en cursussen en beroepsproducten gericht op administratieve dienstverlening, assurance en bedrijfseconomische dienstverlening. Als beroepsproduct maken studenten onder andere een adviesrapport inzake een bedrijfswaardering. De stage is onderdeel van het afstudeerprogramma en wordt derhalve verder besproken bij standaard 4.

In het vierde jaar vindt de minor plaats. Voor accountancy studenten is de minor voor 17 EC ingevuld met de voorbereiding op de landelijke OAT. Voor het resterende deel kunnen studenten kiezen uit de minor Accountant in Business

(bestaande uit een praktijkopdracht), een woorstroomminor (gericht op een vervolgoopleiding aan de Nyenrode Business Universiteit) of een minor buiten de opleiding. Een minor buiten de opleiding heeft echter een grotere omvang, wat zal leiden tot extra EC en studietijd c.q. studievertraging.

In het vierde jaar vinden verder het afstudeeronderzoek, de eerder genoemde OAT en de cursus Fiscale dienstverlening plaats. Standaard 4 gaat hier nader op in.

De opleiding is recent een pilot gestart met accountantskantoor BDO, waarbij een groep van twintig studenten gedurende twee onderwijsperiodes één dag in de week onderwijs krijgt en werkt aan projecten op het kantoor van BDO. Studenten werken daarbij aan dezelfde projecten als hun medestudenten die niet aan de pilot deelnemen. Studenten konden zich aanmelden voor de pilot en hebben een sollicitatieprocedure doorlopen. Bij succes wordt de pilot doorgezet.

Het werkveld is middels gastcolleges, inbreng van cases en opdrachten, stage, minor en afstuderen betrokken bij het programma. De laatste week van elke periode is onder andere gereserveerd voor externe activiteiten. Daarin vinden bijvoorbeeld excursies naar accountantskantoren, netwerktrainingen en -bijeenkomsten plaats. Samen met de brancheorganisaties organiseert de opleiding bijeenkomsten waar kleinere kantoren zich aan studenten presenteren. Accountantskantoren zijn bovendien betrokken bij het jaarlijkse instuutsbrede stage- en afstudeerevent en het jaarlijkse Social Skills seminar.

Studenten waarderen de projecten waarin ze het geleerde kunnen toepassen, zo bleek tijdens de visitatie. Door de projecten zijn ze bijvoorbeeld tijdens de stage in staat kritische punten te herkennen en daarop te handelen. Ook de pilot met BDO en de bedrijfsbezoeken aan het einde van elke periode worden door de studenten als positief ervaren.

Onderzoeksvaardigheden komen aan bod in een geïntegreerde leerlijn praktijkgericht onderzoek. Doel is dat studenten zich een praktijkgerichte, onderzoekende en kritische houding eigen te maken die hen in staat stelt om zich te onderscheiden van hun vakgenoten. Concreet betekent dit dat onderzoeksvaardigheden onderdeel zijn van verschillende cursussen zoals de eerstejaars cursus Onderzoeksvaardigheden, het eerstejaars AO project met aandacht voor probleemformulering en analyse en de cursus Statistiek. In het tweede jaar komen deze vaardigheden onder andere aan bod bij het project Onderzoek Jaarrekeningen, waar studenten een onderzoek naar jaarrekening uitvoeren, data verzamelen en conclusies trekken. In het derde jaar zijn onderzoeksvaardigheden onder andere onderdeel van de stage en het project Strategische Omgevingsanalyse. Naast het afstudeeronderzoek in het vierde jaar is de minor Accountant in Business en het project Management Control aandacht voor onderzoeksvaardigheden.

De commissie heeft tijdens de visitatie met verschillende betrokkenen gesproken over de plek van thema's als data-analyse en duurzaamheid in de opleiding. Dit zijn volgens de opleiding belangrijke actuele thema's die aandacht verdienen. Voor het eerste thema, data-analyse, is een nieuwe cursus ontwikkeld die met ingang van huidig studiejaar gegeven wordt. Duurzaamheid komt meer geïntegreerd aan bod in de opleiding. Een voorbeeld hiervan is onderzoek van studenten naar duurzaamheid in jaarverslagen van beursgenoteerde bedrijven. Hoewel duurzaamheid steeds meer onderwerp van onderzoek is in afstudeerwerken, is in de gesprekken met studenten en alumni ook duidelijk geworden dat duurzaamheid (in relatie tot hun vakgebied) voor hen nog geen relevant thema is.

Ethische aspecten komen, zo bleek tijdens de visitatie, vanaf de start van de opleiding aan de orde. Met name in projecten en tijdens de stage krijgt dit aandacht. Ethiek is een apart onderdeel van de stage, tijdens de terugkomdagen.

Onderwijsconcept

Bij de eerder genoemde herziening van het curriculum heeft de opleiding zich gebaseerd op de uitgangspunten van Dee Fink inzake het creëren van een betekenisvolle leeromgeving. In grotere projecten werken studenten in kleine groepen actief aan een beroepsproduct. De opleiding wil daarmee het curriculum overzichtelijker, contextrijker en beroepschter maken. De opzet van de projecten en de didactiek van docenten is erop gericht dat gedurende de opleiding de mate van zelfsturing toe- en de instructie afneemt.

De didactische uitgangspunten van de opleiding zijn gebaseerd op inclusiviteit en differentiatie. Inclusiviteit krijgt volgens de opleiding invulling door kleinschaligheid in klassen, de benaderbaarheid van docenten, een vaste coach per student, vaste docenten per cursus in het eerste half jaar, beschikbaarheid van de Afstudeerzaak en de Rotterdamse Zaak, beschikbaarheid van Mentoren op Zuid en de aandacht voor professionalisering van docenten. De opleiding geeft invulling aan kleinschaligheid door klassen van maximaal 28 studenten te organiseren. De afstudeerzaak is bedoeld voor studenten die vertraging oplopen in de laatste fase van de opleiding (zie ook standaard 4). De Rotterdamse Zaak is een leerwerkbedrijf waar studenten van het instituut die niet een externe stage- of afstudeerplek kunnen vinden hun stage kunnen volbrengen. Het Mentoren in Zuid project biedt studenten de mogelijkheid om gedurende een half jaar scholieren in het voortgezet onderwijs te begeleiden.

Met differentiatie wil de opleiding tegemoet komen aan de individuele behoeften en eigen keuzes van studenten. Dit komt concreet tot uitdrukking in de keuzevrijheid (8 EC) in de eerste twee jaar, deelname aan initiatieven als de BDO pilot, deelname aan een honoursprogramma en de keuze voor een minor in het vierde jaar.

De commissie heeft tijdens de visitatie met verschillende gesprekspartners gesproken over de invulling van de kleinschaligheid in de opleiding.

Bevestigd is dat klassen een maximale omvang van 28 studenten hebben. Binnen de nieuwe organisatorische inbedding van de opleiding in HRBS streeft de opleiding naar klassen van maximaal 24 studenten. Kleinschaligheid wordt, volgens docenten en management, vooral gerealiseerd doordat studenten een vaste coach hebben gedurende de eerste twee jaar, de benaderbaarheid van docenten en de begeleiding van studenten in leergroepen van circa 14 studenten.

Instream

De opleiding hanteert de wettelijke toelatingseisen. De opleiding kent in vergelijking met andere accountancy opleidingen de hoogste instroom in het eerste jaar. Voor kandidaten met een diploma van de associate degree Accountancy is een doorstroomprogramma beschikbaar dat hen in staat stelt het bachelordiploma in twee jaar te behalen. Op regionaal niveau is, in samenwerking met Inholland en twee roc's, een mbo-hbo doorstroomprogramma ingericht in het economische domein. Deze studenten volgen op hun mbo-opleiding het keuzedeel hbo en gedurende zes weken een halve dag onderwijs per week op de hogeschool. De eerste lichting studenten die het doorstroomprogramma heeft gevolgd, zal het aankomend studiejaar kunnen instromen in de opleiding Accountancy.

Personeel

De opleiding wordt verzorgd door 25 docenten. Het team kent relatief veel kerndocenten en hogeschooldocenten (samen met docent en hoofd-docent is dit de functiemix van de hogeschool). De opleiding verklaart dit door het lage verloop in het team, het hoge opleidingsniveau waarmee accountants binnenkomen en de arbeidsmarkt-omstandigheden. In het aannamebeleid zijn een masterdiploma en het doorlopen van de opleiding Basiskwalificatie Onderwijs (BKO) een voorwaarde voor het verkrijgen van een vaste aanstelling. Momenteel beschikt 68% over een masterdiploma. Daarnaast beschikt 96% over de BKO.

Acht docenten zijn afkomstig uit de accountantspraktijk, zes daarvan beschikken over de RA-titel en twee hebben de masteropleiding van Nyenrode afgerond. Eén docent combineert het docentschap met werkzaamheden in de beroepspraktijk.

Docenten kunnen 10% van hun jaartaak aan scholing besteden. Daartoe kunnen zij bijvoorbeeld trainingen via de academie van de hogeschool volgen, eigen scholingsdagen volgen of externe trainingen en opleidingen volgen. Professionalisering van docenten is onderdeel van de gesprekscyclus, die twee individuele gesprekken per jaar omvat. De opleiding heeft een eigen scholingsplan. Onderdeel hiervan is collegiale consultatie, waarbij docenten elkaars lessen bezoeken en dit nabespreken.

Het eerder genoemde uitgangspunt van benaderbaarheid van docenten is tijdens de visitatie door studenten bevestigd. De studenten waarmee de commissie gesproken heeft zijn zeer positief over de benaderbaarheid en bereidheid om te helpen van hun docenten.

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat actuele thema's onderwerp van gesprek zijn tijdens studiedagen van het team. De curriculumcommissie heeft een rol in het bewaken van de thema's die aan bod komen en de verdere uitwerking daarvan met het oog op implementatie in het curriculum.

Voorzieningen

De opleiding beschikt over theorielokalen, projectruimtes, overlegruimtes en studieruimtes met computers. Relevante administratieve software als Exact, Twinfield en een rapportgenerator (Caseware) is eveneens beschikbaar. De digitale leeromgeving biedt informatie over de opleiding, cursussen, projecten en toetsing. Studenten hebben desgevraagd tijdens de visitatie opgemerkt dat de informatievoorziening naar studenten verbeterd kan worden, bijvoorbeeld als studenten eerder willen starten met het zoeken van een stageplek.

De begeleiding van studenten krijgt vorm in het onderdeel Professionele Identiteit. Daarin staat de ontwikkeling van de student als persoon in studie en loopbaan centraal. Studenten worden gedurende de hele opleiding ondersteund in hun persoonlijke en professionele ontwikkeling, waarbij de sturing van de opleiding naarmate de opleiding vordert afneemt en de zelfstandigheid van de student toeneemt. In de eerste twee jaar heeft de student dezelfde coach en vinden er individuele gesprekken en groepslessen plaats. Deze lessen (bijvoorbeeld gericht op plannen of samenwerken) zijn gekoppeld aan de projecten, om de integratie met de praktijk te versterken. De coach is daarom soms ook betrokken bij (de beoordeling van) projecten. In het derde en vierde jaar vindt de begeleiding meer individueel plaats, op basis van de eigen ontwikkelpunten en reflectie daarop van de student. De opleiding kent een bindend studieadvies van 48 EC. Er is een instituutsbreed honoursprogramma beschikbaar.

Tijdens de visitatie is bevestigd dat de coach ook aanwezig is bij de presentaties van studenten in het kader van de projecten. Ook worden studenten door hun coach en projectdocent begeleid in het geven van peer feedback.

Studenten zijn, zo bleek tijdens de visitatie, positief over de begeleiding die ze krijgen. Ze voelen zich gehoord en gezien door hun docenten en coaches. Daarbij is opgemerkt dat de begeleiding met name in de eerste twee jaar intensief en persoonlijk is. De individuele gesprekken in de laatste twee jaar zouden volgens studenten aan diepgang kunnen winnen, zeker als het met de student goed gaat.

De opleidingscommissie komt maandelijks bijeen en geeft gevraagd en ongevraagd advies. Hoewel de studenten van de opleidingscommissie waar de commissie mee gesproken heeft, zich gehoord voelen, vindt er niet altijd terugkoppeling plaats naar aanleiding van het gegeven advies.

Overwegingen

De commissie stelt vast dat het programma, de onderwijsleeromgeving en het personeel de studenten in staat stellen de beoogde leerresultaten te bereiken. De beoogde leerresultaten (c.q. de CEA eindtermen en de landelijke competenties) zijn in de cursusbeschrijvingen uitgewerkt in leerdoelen per cursus. Daarin wordt ook aangegeven aan welke competentie en CEA eindterm de betreffende cursus bijdraagt.

Het curriculum kent een gedegen opzet, waarin de projecten een cruciale rol spelen. In de projecten brengen studenten het geleerde integraal in de praktijk. Dit versterkt volgens de commissie de relatie tussen theorie en praktijk. De inhoud van de cursussen is ondersteunend aan het project van de betreffende periode.

Het aantal externe opdrachtgevers betrokken bij de projecten vindt de commissie echter wat beperkt. De meeste projecten zijn gebaseerd op een realistische praktijkcasus, zonder daadwerkelijke inbreng van een externe opdrachtgever. De commissie raadt de opleiding dan ook aan meer externe opdrachtgevers te betrekken bij de projecten.

De commissie heeft tijdens de visitatie het studiemateriaal en de gebruikte literatuur van verschillende cursussen en projecten ingezien. Op basis daarvan stelt zij vast dat de opleiding gebruik maakt van relevante en actuele literatuur. De commissie waardeert de aandacht voor data-analyse en automatisering / digitalisering in het programma. Daarmee wordt aangesloten bij actuele ontwikkelingen in het vakgebied. De commissie

stelt eveneens vast dat de opleiding aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten. De commissie ondersteunt het opgestarte mbo-hbo doorstroomprogramma.

Hoewel de opleiding kleinschaligheid als uitgangspunt hanteert, ziet de commissie dit niet direct terug in de omvang van de klassen. De benaderbaarheid van docenten, coach en de sfeer zijn volgens de commissie aspecten die wel bijdragen aan het kleinschalige karakter van de opleiding. Dit is tijdens de visitatie bevestigd door studenten, zij voelen zich gehoord en gezien door de opleiding.

De opleiding besteedt veel aandacht aan de begeleiding van haar studenten. De dedicated coaching in de eerste twee studiejaar speelt hierin een belangrijke rol. De commissie geeft de opleiding als suggestie mee in de het derde en vierde jaar meer invulling te geven aan de individuele gesprekken, zeker daar waar het goed gaat met de studenten.

De commissie stelt, op basis van de bestudeerde CV's en de gevoerde gesprekken, vast dat de opleiding verzorgd wordt door voldoende en deskundige docenten. Er is ruime expertise beschikbaar op de verschillende kennisgebieden van accountancy.

De commissie raadt de opleiding aan actief aan studenten terug te koppelen tot welke acties de adviezen van de opleidingscommissie leiden.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

3. Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat toetssysteem. De landelijke competenties en CEA eindtermen vormen de kapstok van het toetssysteem. De opleiding heeft een bewuste keuze gemaakt om te werken met grotere onderwijseenheden en integratieve projecten. Dit is vertaald in het toetssysteem, waar integratieve toetsing een belangrijke rol speelt. De opleiding weet daarin een passende balans te vinden tussen groeps- en individuele beoordeling. De bestudeerde toetsen zijn van voldoende niveau en reflecteren het integratieve karakter van de toetsing. De examencommissie geeft op adequate wijze vorm aan haar taak om de kwaliteit van toetsen te borgen en zich een eigenstandig oordeel te vormen over het eindniveau. Daartoe worden kalibratiesessies belegd, steekproefsgewijs eindwerken bekeken en vindt uitwisseling met andere hogescholen plaats. De commissie concludeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

Bevindingen

Het toetsbeleid van de opleiding is onder andere gebaseerd op de onderwijsvisie van het IFM, het onderwijskundig concept van HRBS en het Rotterdamse Toetsmodel van de hogeschool. Het toetsbeleid is concreet uitgewerkt in een eigen toetsplan.

De uitgangspunten benoemd in het toetsplan omvatten onder andere dat toetsen valide, betrouwbaar en transparant dienen te zijn. De toetsing dient te bovendien borgen dat studenten alle competenties en CEA eindtermen op voldoende niveau beheersen. Daarnaast dient de toetsvorm te passen bij het niveau, de leerlijnen en de werkvormen. De opleiding zet voor de beoordeling van de projecten integratieve toetsen in om de aansluiting met de beroepspraktijk te borgen en studenten voor te bereiden op de OAT. De integratieve toetsen sluiten bovendien aan bij de grote onderwijseenheden. Elke periode omvat maximaal drie schriftelijke toetsen.

Voor elke cursus is een toetsmatrix opgesteld, waarin de te toetsen leerdoelen en competenties benoemd zijn, evenals het niveau en de wegingsfactor. Deze toetsmatrixen worden door de curriculumcommissie gecontroleerd op consistentie met het opleidingsontwerp. Met behulp van een kwalificatiedekkingsmatrix maakt de opleiding inzichtelijk waar en hoe de competenties getoetst worden en welk CEA niveau dit betreft. Met

behulp van een competentiedekkingsmatrix wordt aangegeven waar de competenties, CEA kerngebieden en Dublin descriptoren gedekt worden in het curriculum en op welk niveau.

Een toets worden gemaakt door de betreffende cursusbeheerder, met input van de bij de cursus betrokken docenten. De volledige toets wordt voorgelegd aan de betrokken docenten. Toetsen worden beoordeeld met behulp van een van tevoren opgesteld antwoordmodel.

Toetsen zijn volgens de opleiding bedoeld om studenten feedback te geven en om de competentieontwikkeling van de student te bepalen. De opleiding hanteert daartoe een mix aan toetsvormen bestaande uit schriftelijke of mondelinge tentamens, individuele of groepsopdrachten of projecten, essay, artikel, presentatie of rollenspel-assessment. Mondelinge tentamens worden onder andere gebruikt om studenten voor te bereiden op de afstudeerzitting in het vierde jaar, bleek tijdens de visitatie.

Om studenten te stimuleren actief met de lesstof aan de slag te gaan, worden bonustoetsen gebruikt. Daarbij kunnen studenten een bonuspunt verdienen voor het tentamen (geldt niet voor de herkansing). Elk project wordt afgerond met meerdere toetsen en omvat altijd een combinatie van groepswerk en een individueel tentamen. Projecten worden vergezeld van een individuele reflectie door de student en zoveel mogelijk

individueel beoordeeld. Dit kan, bleek tijdens de visitatie, doordat eerstejaars studenten hun projecten op school uitvoeren, in aanwezigheid van de docent. De docent kan dan de inbreng van individuele studenten beoordelen. Ook dienen studenten een logboek bij te houden. Een aantal projecten in het tweede en derde jaar wordt afgerond met een (individueel) mondeling tentamen. Daarnaast vindt regelmatig peerreview plaats.

Elk onderdeel dient met een voldoende te worden afgerond. De compensatiemogelijkheid die voorheen bestond is met ingang van dit studiejaar afgeschaft. Dit is tijdens de visitatie door studenten bevestigd. Studenten worden middels de cursusbeschrijvingen geïnformeerd over de leerdoelen, relatie met competenties en de toetsing. Na elke toets wordt een inzagemoment georganiseerd.

De studenten waarmee de commissie gesproken heeft, voelen zich voldoende voorbereid op de toetsing. Ook zijn ze tevreden over het niveau van de toetsen en de feedback van hun docenten. Over het laatste is opgemerkt dat docenten altijd bereid zijn om extra feedback te geven en dat de ingeplande feedbackgesprekken (mits goed voorbereid door de student) waardevol zijn.

De instituutsbrede examencommissie stelt op objectieve en deskundige wijze vast of een student voldoet aan de voorwaarden die de onderwijs- en examenregeling stelt ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden die nodig zijn voor het verkrijgen van een graad. Daartoe wijst de examencommissie onder andere examinatoren aan en heeft zij een deel van haar taken gemandateerd naar de toetscommissie en de afstudeerprogramma commissie.

De toetscommissie voert de controle op de kwaliteit van de toetsen uit. Daartoe worden toetsen roulerend en aan hand van een lijst met criteria, beoordeeld op betrouwbaarheid, validiteit en transparantie. De toetscommissie selecteert voor

elke periode welke toetsen zij gaat beoordelen. De toetscommissie rapporteert over haar bevindingen naar de examencommissie en bespreekt de resultaten van de controle met de betrokken cursusbeheerders.

De afstudeerprogramma commissie, die bestaat uit drie leden met kennis van de vier taakgebieden van de hbo-accountant, borgt het niveau van het hele afstudeerprogramma (zie ook standaard 4). En rapporteert daarover aan de examencommissie.

Afstudeerbegeleiders stemmen hun werkwijze af tijdens jaarlijkse kalibratiesessies. Daarnaast wordt jaarlijks een steekproef van afstudeeropdrachten gedeeld en besproken met andere hogescholen. Om de kwaliteit van de stagebeoordeling te borgen, vindt vier keer per jaar een kalibratiesessie plaats met interne stagebegeleiders.

De commissie heeft tijdens de visitatie met vertegenwoordigers van de examencommissie, de afstudeerprogramma commissie en de toetscommissie gesproken. Daarbij is duidelijk geworden dat de examencommissie gemiddeld vijf tot zes afstudeerwerken per periode screent, met behulp van een vastgesteld formulier. De resultaten daarvan worden teruggekoppeld naar de afstudeercoördinator, de afstudeerprogramma commissie en de betrokken examinator. Hiernaast controleert ook de afstudeerprogramma commissie steekproefsgewijs jaarlijks de afstudeerwerken. Daarbij wordt meer inhoudelijk naar de afstudeerwerken gekeken. De resultaten hiervan zijn onderwerp van gesprek in de jaarlijkse kalibratiesessie en worden teruggekoppeld naar de examencommissie.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. Er worden effectieve maatregelen genomen om de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van de toetsing te borgen. Projecten worden afgerond met groepswork en individuele toetsing.

Daarmee wil de opleiding borgen dat elke student individueel de beoogde leerdoelen behaalt.

De commissie waardeert het integratieve karakter van de toetsing. Hierdoor worden studenten voorbereid op de OAT en de latere beroepspraktijk. De commissie heeft tijdens de visitatie een aantal toetsen bestudeerd en stelt vast dat deze van voldoende niveau zijn. Ook is het integratieve karakter hierin zichtbaar.

De commissie stelt eveneens vast dat de opleiding goede maatregelen neemt om het

eindniveau van de opleiding te borgen. Daartoe worden kalibratiesessies belegd, worden afstudeerwerken periodiek en steekproefsgewijs bekeken door zowel de examencommissie als de afstudeerprogramma commissie en vindt uitwisseling met andere hogescholen plaats.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

4. Gerealiseerde leerresultaten

De commissie stelt vast dat de opleiding de beoogde leerresultaten realiseert. Dit wordt vastgesteld met vier verschillende toetsvormen: de stage, de landelijke OAT, de cursus Fiscale Dienstverlening en het afstudeeronderzoek. Het afstudeerproces is degelijk opgezet en er zijn voldoende waarborgen voor het eindniveau. De commissie heeft vijftien afstudeerwerken, vijf stageverslagen en de toets van de cursus Fiscale Dienstverlening bestudeerd. De commissie stelt vast dat deze van voldoende niveau zijn. Het is de commissie opgevallen dat de afstudeerwerken die niet over de administratieve organisatie gaan, behoorlijk complex en niet altijd goed afgebakend zijn. Zij raadt de opleiding aan de afstudeerprogrammacommissie een rol te geven in de beoordeling van het onderzoeksontwerp van de student. Uit het alumni-onderzoek blijkt dat alumni hun weg weten te vinden in het werkveld en relevante vervolgoopleidingen. Tijdens de visitatie hebben de gesprekken met studenten en alumni dit bevestigd. De commissie stelt, op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie, vast dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

Bevindingen

Bij het realiseren van het eindniveau hanteert de opleiding een aantal uitgangspunten. Zo worden alle competenties op eindniveau beoordeeld, afgeleid van de CEA eindtermen en het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. Daarnaast worden studenten individueel beoordeeld, om er zeker van te zijn dat alle studenten aan het eindniveau voldoen. En tenslotte dient de beoordeling helder te zijn voor de student. Concreet betekent dit dat studenten via de digitale leeromgeving inzicht hebben in de beoordelingscriteria (rubrics) en toetsmatrissen.

Het eindniveau van de opleiding wordt op verschillende momenten vastgesteld:

- de stage in het derde jaar (30 EC);
- de landelijke OAT in het vierde jaar (17 EC);
- de cursus Fiscale Dienstverlening in het vierde jaar (6 EC) en;
- het afstudeeronderzoek in het vierde jaar (20 EC);

De (meewerk) stage vindt plaats in het derde jaar. Studenten dienen zelf een plek te vinden en ter goedkeuring voor te leggen aan de opleiding. Aan studenten die geen stageplek kunnen vinden, biedt de opleiding de mogelijkheid om binnen het eigen netwerk een stagebedrijf aan te bieden (onder andere middels het bureau externe

betrekkingen van de hogeschool). Stages vinden in de regel plaats bij een accountantskantoor, administratiekantoor of een interne auditdienst. Tijdens de stage voert de student werkzaamheden op het gebied van samenstellen en/of controle. Studenten kunnen starten met hun stage in september, november of februari. Studenten en stage-organisaties worden middels de stagehandleiding geïnformeerd over de inhoud van de stage, de eisen die aan de begeleiding worden gesteld en de beoordeling van de stage. Bij de beoordeling staat de beoordeling van de competentie 'adequaat functioneren binnen een accountantskantoor' centraal. Studenten worden halverwege en aan het eind van de stage beoordeeld, waarbij de tussentijdse beoordeling een formatief karakter heeft. Gedurende de stage zijn er twee contactmomenten tussen student en interne stagebegeleider. De bedrijfsbegeleider geeft een advies inzake de beoordeling. De examinerator van de stage wordt aangewezen door de afstudeerprogrammacommissie, zo bleek tijdens de visitatie.

De landelijke OAT is een geïntegreerde toets, gericht op drie vakgebieden: internal control & accounting information system, audit & assurance en financial accounting. Met de landelijke OAT worden de competenties 'aanspreekpunt administratieve dienstverlening' en 'algemene controle jaarrekening' getoetst.

Studenten kunnen de toets twee keer per jaar maken, op de eigen instelling. Het AC scholen overleg is verantwoordelijk voor de inhoud, vorm en kwaliteit van de OAT. De eerder afgenomen toetsen zijn, met de modeluitwerkingen, voor studenten beschikbaar. Het slagingspercentage van de opleiding bij de eerste afname ligt rond de 50%. De studenten waarmee de commissie gesproken heeft, erkennen het belang van de OAT en voelen zich hier door de opleiding in voldoende mate op voorbereid. De integrale toetsen dragen daar volgens hen aan bij.

In de cursus Fiscale Dienstverlening worden onder andere de adviesvaardigheden van studenten getoetst. Meer concreet wordt de competentie 'behartigen fiscale belangen cliënt' getoetst. De toets wordt opgesteld door cursusbeheerder en de betrokken docenten (zie ook standaard 3). Voor de beoordeling is, net als bij de andere toetsen, een antwoordmodel beschikbaar. Ook de examinerator van deze cursus wordt aangewezen door de afstudeerprogramma commissie.

De afstudeeropdracht, in de tweede helft van het vierde jaar, omvat een praktijkgericht onderzoek inzake een complex praktijkvraagstuk in het werkveld van de hbo-accountant. De keuze van het onderwerp is vrij, mits er een relatie is met het werkveld van de hbo-accountant. De opleiding stelt dat opdrachten vaak gericht zijn op thema's als administratieve organisatie, externe verslaggeving of audit&assurance. Met de afstudeeropdracht worden de competenties 'adviesbehoeften onderkennen, signaleren en vervullen' en 'zichzelf voortdurend ontwikkelen als beroepsbeoefenaar' op eindniveau getoetst. Doel is dat de afstudeeropdracht de opdrachtgever nieuwe kennis, informatie en inzichten oplevert en praktische adviezen en aanbevelingen.

In de beoordeling van de afstudeeropdracht heeft de eerder genoemde afstudeerprogramma commissie een belangrijke rol. Deze commissie, bestaande uit drie leden van het docententeam die deskundig zijn op de vier taakgebieden van de accountantspraktijk, beoordeelt het

onderzoeksvoorstel van de student en wijst een inhoudelijke begeleider (afstudeerbegeleider) en een examinerator aan. De begeleiding en examinering wordt verzorgd door een vaste groep docenten. De student werkt het onderzoeksvoorstel uit in een onderzoeksontwerp. Dat dient goedgekeurd te worden door de afstudeerbegeleider en de bedrijfsbegeleider.

Studenten plannen zelf hun afstudeerzitting in en dienen van tevoren het definitieve afstudeerwerk in. Studenten krijgen vijf dagen na indiening van het definitieve afstudeerwerk te horen of het wel of niet verdedigbaar is. Dit wordt bepaald door de examinerator. Na een positief oordeel kan de afstudeerzitting doorgaan. Aan het einde van de zitting wordt de student beoordeeld door de examinerator, de afstudeerbegeleider en de bedrijfsbegeleider. Daarbij heeft de examinerator een doorslaggevende rol; hij / zij stelt het definitieve cijfer vast en weegt daar de (advies)beoordeling van de afstudeerbegeleider en de bedrijfsbegeleider in mee. Bij de beoordeling wordt gebruikt gemaakt van rubrics. Deze zijn ook voor de student inzichtelijk. Studenten en bedrijfsbegeleiders worden geïnformeerd over de afstudeeropdracht middels de afstudeerhandleiding.

De commissie heeft tijdens de visitatie met aanwezigen onder andere gesproken over het afstudeerproces en de afbakening van de afstudeeropdrachten. Daarbij is bevestigd dat de examinerator, op basis van het advies van de afstudeerbegeleider en bedrijfsbegeleider, het eindoordeel bepaalt. De afstudeerprogramma commissie wijst afstudeerbegeleiders en examineratoren toe en streeft daarin naar continu wisselende koppels. Opgemerkt is dat circa 60% van de afstudeeropdrachten gericht is op het thema administratieve organisatie. Het onderwerp van onderzoek wordt in het gesprek tussen student en afstudeerbegeleider nader afgebakend, hieraan worden geen formele eisen gesteld. Bij de grote accountantskantoren krijgen studenten geen toegang tot dossiers van klanten, wat invloed heeft op het karakter van de afstudeeropdracht (een praktijkgericht onderzoek is dan vaak niet mogelijk). De

afbakening van afstudeerprojecten is, samen met de afstemming van het afstudeerproject op het werkveld, ook onderwerp van gesprek in de beroepenveldadviescommissie.

Hoewel studenten zich goed voorbereid voelen op hun afstudeeronderzoek, hebben ze ook behoefte aan extra ondersteuning bij het bepalen en afbakenen van hun onderzoeksonderwerp, zo bleek tijdens de visitatie.

De opleiding heeft de ambitie om in studiejaar 2020 – 2021 te starten met een nieuw afstudeerprogramma. Daarin wordt een groter deel in de praktijk getoetst. De opleiding wil daarmee beter aansluiten bij het beroepsgerichte karakter van de hbo-accountancy opleiding.

De opleiding onderhoudt onder andere middels alumnonderzoek contact met haar alumni. Uit het meest recente onderzoek blijkt dat een ruime meerderheid (77%) na de opleiding gaat werken in de accountancy. Daarnaast is een deel werkzaam in administratieve functies in het bedrijfsleven of bij de overheid (17%) en een beperkt deel werkt niet op financieel gebied. Ruim een derde van de alumni werkt bij één van de vier grote accountantskantoren. De kantoren waar de overige alumni werken variëren sterk in omvang. Een groot deel van de alumni begint bovendien aan een vervolgopleiding, waarbij de opleiding tot registeraccountant het meest in trek is. Ter voorbereiding daarop kunnen studenten hun minor benutten voor de pre-master van de masteropleiding van Nyenrode. Dit laatste wordt door alumni gewaardeerd zo bleek tijdens de visitatie. De opleiding biedt hen bovendien een goede voorbereiding op de (pre) master.

Overwegingen

De commissie concludeert dat de opleiding een degelijk afstudeerproces heeft ingericht. Het eindniveau wordt op vier verschillende momenten bepaald, met verschillende toetsvormen.

Om zich een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de commissie voorafgaand aan de visitatie vijftien afstudeerwerken bestudeerd. Daarnaast heeft de commissie tijdens de visitatie vijf stageverslagen en de toets van de cursus Fiscale Dienstverlening bestudeerd. Op basis hiervan concludeert de commissie dat afgestudeerden de beoogde leerresultaten en het gewenste eindniveau realiseren.

Het is de commissie opgevallen dat de bestudeerde afstudeerwerken die niet gericht zijn op het thema administratieve organisatie, over het algemeen behoorlijk complex zijn. De commissie vraagt zich af of daarbij de criteria voor de onderzoeksopzet voldoende afgebakend zijn voor de student en wat de invloed van de opdrachtgever is hierop. Het onderzoeksontwerp wordt nu goedgekeurd door de afstudeerbegeleider; de commissie raadt de opleiding aan dit te verbreden en hierin bijvoorbeeld de afstudeerprogrammacommissie een rol te geven.

Op basis van de gevoerde gesprekken met studenten en alumni en de resultaten van het alumni onderzoek stelt de commissie vast dat alumni in staat zijn hun weg in het werkveld en naar relevante vervolgopleidingen te vinden.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, concludeert de commissie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Dr.ir. A.F. Groen	Ab Groen was tot 2018 bestuurder bij AOC Helicon Opleidingen, regio Den Bosch. Daarvoor was hij onder andere directeur onderwijs bij de WUR
E. van Asselt RA-AA	Bert van Asselt is hoofddocent Accountancy bij Hogeschool Windesheim. Tevens is hij voorzitter van het AC-scholenoverleg
Mevrouw drs. C.J.W.M. (Lian) Doesburg RA	Mevrouw Doesburg is docente bij Avans Hogeschool 's-Hertogenbosch aan de opleidingen Accountancy en Finance and Control. Daarnaast is zij projectmanager bij ABAB Accountants en Adviseurs
Perry van Loon	Perry van Loon is student Liberal Arts and Sciences aan de UU; vorig jaar vervulde hij een bestuursjaar bij studievereniging Atlas

De commissie werd bijgestaan door Titia Busing, extern secretaris gecertificeerd door NVAO.

Alle commissieleden hebben een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ingevuld, ondertekend en deze zijn ingeleverd bij NVAO.

Bijlage 2 Programma visitatie

Dag 1: 8 mei 2019

13.30 -14.30 uur	Intern commissieoverleg Documentenonderzoek
14.30-15.00 uur	Directie en onderwijsmanager Kennismaking, doel en programma visitatie
15.00-15.30 uur	Inloopspreekuur Mogelijkheid van studenten en medewerkers voor gedachtewisseling met commissie, tevens bestudering van documenten.
15.30-15.45 uur	Pauze
15.45-16.45 uur	Intern commissieoverleg
16.45-17.00 uur	Terugkoppeling aandachtspunten voor dag 2
17.00-18.00 uur	Werkveldcommissie en Alumni (incl maaltijd) Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen

Dag 2: 9 mei 2019

9.15-9.45 uur	Aankomst commissie
9.45-10.45 uur	Studenten (alle leerjaren) Programma, toetsing, kwaliteit docenten
10.45-11.00 uur	Pauze / Intern commissie overleg
11.00-12.00 uur	Docenten Doelen van de opleiding, programma, toetsing, kwaliteit docenten
12.00-13.00 uur	Lunch en wandelen naar etalagemoment
13.00-14.00 uur	Etalagemoment Bezoek aan studenten Kennismaken met project onderwijs bij Accountancy
14.00-14.15 uur	Terugwandelen
14.15-15.00 uur	Examencommissie, toetscommissie en afstudeercommissie Toetsbeleid en toetsing
15.00-15.30 uur	Onderzoek en onderwijsprojecten Praktijkgericht onderzoek, rol en positie in het opleidingsprogramma
15.30-17.00 uur	Intern Commissie overleg. Aanvullend onderzoek, formuleren conclusies
17.00-17.30 uur	Terugkoppeling en afsluiting

Bijlage 3 Bestudeerde documenten

- Zelfevaluatie inclusief bijlagen
- Beroeps- en opleidingsprofiel HBO Accountancy opleidingen
- Studiemateriaal, cursusbeschrijvingen en literatuur van diverse programmaonderdelen
- Toetsen van diverse programmaonderdelen
- Informatie over slagingspercentages OAT
- Informatie over de verdeling van de CEA eindtermen in het programma
- Hogeschoolgids / OER
- Overzicht contacturen
- Beschrijving praktijkgerichte onderzoekslijn
- Toetsplan
- Jaarverslag examencommissie
- Professionaliseringsplan
- CV's van docenten
- Afstudeerhandleiding
- Onderzoek alumni
- Selectie van afstudeerwerken